

Geleceğin Kırsal Turizm Merkezleri Ekoköylerin Dışsallıkları: Türkiye ve Bazı Avrupa Ülkeleri Karşılaştırması** (Externalities of Ecovillages as Rural Tourism Centers of the Future: Comparison of Turkey and Some of European Countries)

* İsmail CİĞERCİ ^a , İhsan ÖĞLEK ^b

^a Afyon Kocatepe University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Public Finance, Afyon/Turkey

^b Afyon Kocatepe University, Institute of Social Sciences, Department of Public Finance, Afyon/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 26.04.2021

Kabul Tarihi: 19.06.2021

Anahtar Kelimeler

Dışsallık

Ekoköy

Sürdürülebilirlik

Öz

Modern çağda insanlık kendisini; iklim krizi, doğal kaynakların azalması, kuraklık, artan yoksulluk, kent kapasitelerinin alarımı, gıda güvenliğinin tehlikesi gibi gün geçtikçe önlenmesi daha da güçleşen sorunlar içerisinde bulmuştur. Bu sorunlar esasında bireysel ve basit ekonomik davranışlarımızın, oluşturdukları dışsal etkilerin kümülatif sonucudur. Bahsi geçen sorunları önlemek için her disiplin farklı çözüm yolları önerebilmektedir. Bu sorunlara bütüncül bir çözüm getirmeyi amaçlayan yaklaşımlardan biri de sürdürülebilir bir yaşam modeli sunan ekoköy hareketidir. Bu çalışma, kırsal turizm merkezi olarak adlandırılabilir ve kırsal turizm alanında yeni bir olgu olan ekoköylerin; ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda çeşitli dışsallıklar doğurduğu ve var olanların haricinde dışsal etki potansiyellerinin de olduğu iddiası üzerine gerçekleştirilmiştir. Bu iddia çerçevesinde çalışma kapsamında Türkiye’den ve Avrupa’dan seçilen dörder ekoköy girişimi; ekolojik, ekonomik ve sosyal yönleri ile incelenerek neden oldukları dışsallıkların tespiti ve karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışma sonucunda görülmüştür ki, Ekoköyler varoluşları ile pozitif dışsallık yaratmakta ve sosyal fayda sağlamaktadır. Ayrıca tespit edilen pozitif dışsallık alanlarında yapılan karşılaştırma sonucunda; Avrupa ekoköylerinin Türkiye ekoköylerinden daha etkin olduğunu söylemek mümkündür.

Keywords

Externality

Ecovillage

Sustainability

Abstract

In the modern age, humanity is facing problems that are harder to prevent day by day. The main complications are the climate crisis, the depletion of natural resources, drought, increasing poverty, the exceeding urban capacities, the danger of food security. These problems are essentially the cumulative result of our external effects, which are our individual and simple economic behaviors. Many discipline can suggest different solutions to prevent that the aforementioned problems. Ecovillage movement, which offers a sustainable life model, is one of the approaches aiming to bring a holistically solution to the related problems. This study carried out on the claim that ecovillages, which can be called as a rural tourism center and which is a new phenomenon in the field of rural tourism give rise to various externalities in economic, social and cultural fields and they also have different external impact potentials. In the context of this claim, a total of eight ecovillage initiative were selected from Europe and Turkey. The selected ecovillages were examined with their ecological, economic and social aspects and the externalities they caused were determined and compared. It has been seen as a result of the study, Ecovillages create with their existence positive externality and provide social benefit. In addition, as a result of the comparison made in the determined positive externality fields, It is possible to say that European ecovillages are more effective than the Turkey ecovillages.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: icigerci@aku.edu.tr (İ. Cığerci)

DOI: 10.21325/jotags.2021.828

**Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen “Bir Dışsallık Örneği Olarak Ekoköyler: Türkiye ve Bazı Avrupa Ülkeleri Karşılaştırması” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Alfred Marshal tarafından kavramsallaştırılarak teori haline getirilen ve temelde piyasa başarısızlığı olan dışsallık kavramı, basit bir ifade ile; bir üretici ya da tüketicinin üretim veya tüketim faaliyetinin başka bir üretici ya da tüketiciiyi, piyasa mekanizması dışında olumlu-olumsuz etkilemesi durumu olarak tanımlanabilir.

Uygulanmakta olan endüstriyel tarım yöntemleri, geliştirilen kitlesel üretim modelleri; refah artışının yanında, çevresel ve sosyokültürel tahribatı getirmiştir. Endüstri sonrası işgücü tasarrufu sağlayan teknolojiler ile yaratılan refah illüzyonu, insanları daha derin meseleler ile yüzleşmekten alıkoymaktadır. Bu meselelerden biri de dünyanın varoluşunu tehdit eden küresel iklim krizi ve doğal kaynakların yok oluşudur. Yaşanılan ekolojik yıkımın en büyük yaratıcısının, gün geçtikçe büyüyen endüstriler olduğu bilirse de bu endüstrileri yaratanların ve besleyenlerin bireyler olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Bireysel farkındalıklar ve bunun sonucundaki dönüşümler; bireylerin doğa ile olan ilişkilerini biçimlendirecektir. Global Footprint Network (2020)'e göre; bugün insanlık, dünyanın bir yılda üretebildiği ve insanlara sunduğu doğal kaynakları yaklaşık sekiz ayda tüketmektedir.

İçinde bulunduğumuz yaşam biçiminden farklı olarak sürdürülebilir bir yaşam modelinin geliştirilmesi birçok disiplinin tartışma konusudur. Bu doğrultuda geliştirilen modellerden biri de bilinçli toplulukların kırsal alanlarda oluşturdukları, ekoköylerdir. Sürdürülebilirlik çerçevesinde ekolojik, ekonomik ve kültürel kaygılar ile biçimlenen ekoköyler; sürdürülebilir alternatif bir yaşam modelini yaratma gayretindedirler. Sürdürülebilirlik alanında dünyada önemli birer girişim olarak kabul edilen ekoköylerin; hayata geçirdiği ve hedeflediği uygulamaların, öncelikle yerel sonrasında da aşamalı olarak bölgesel, ulusal ve küresel dışsallıklar doğurduğu görülmektedir. Bu doğrultuda yukarıda bahsedilen sorunlara bütüncül bir çözüm yaklaşımı geliştiren ekoköylerin; dışsallıklar teorisi kapsamında değerlendirilmesi faydalı görülmüş, Türkiye'den ve Avrupa'dan seçilen örnek ekoköy girişimleri incelenmiştir. Araştırmaya dahil edilen ekoköy girişimlerinin dışsal etkilere neden olan faaliyetleri tespit edilmeye ve bu dışsal etkileri karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Son olarak; hayata geçirilen girişimlerin, pozitif dışsal etkilerinin geliştirilebilmesi ve potansiyel negatif dışsal etkilerinin önlenmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Dışsallık Kavramı ve Türleri

Ekonomi literatüründe kullanılan dışsallık kavramı temelde, ekonomik bir aktörün üretim ya da tüketim faaliyeti ile başka bir ekonomik aktörün ekonomik faaliyetini olumlu-olumsuz etkilemesi durumunu ifade etmektedir. Bu ifadede dikkat edilmesi gereken nokta, aktörler arasındaki etkileşimin piyasa mekanizması içerisinde fiyatlandırılmıyor oluşudur. Yani kasten oluşturulmamış olumlu-olumsuz etkinin üçüncü kişiler üzerindeki maliyetinin hissedilip giderilmemesi söz konusudur (Berk, 2006, s. 25). Bahsi geçen faaliyet piyasa ve fiyat mekanizması içinde fiyatlandırılıyor ise orada dışsallıktan bahsedilemez.

Ekonomi literatüründe dışsallık kavramını ilk kez Knut Wicksel'in ortaya attığı sonrasında dışsallık konusunda ilk teoriyi ekonomist Alfred Marshall'ın ortaya çıkarttığı genel kabuldür. Marshall sanayileşmiş ülkelerdeki sanayi gelişimini inceleyerek ve içsel ekonomilerden yola çıkarak dışsal ekonomiler üzerinde durmuştur. Marshall'ın dışsal ekonomilerden yola çıkarak ortaya koyduğu dışsallık kavramı Arthur Cecil Pigou tarafından yeniden ele alınmıştır. Marshall sadece pozitif dışsallıkları, ölçek ekonomileri kapsamında konu edinirken Pigou pozitif dışsallıklara ek olarak negatif dışsallıkları da ele almış ve konuyu refah iktisadı çerçevesinde incelemiştir. Pigou'nun vurgu yaptığı nokta eksik rekabet piyasasında dışsallık yaşanması halinde devlet müdahalesinin gerekliliğidir. Yani dışsallıkları

piyasa mekanizmasının başarısızlığı bağlamında incelemiş, bu konuda kamu kesimine önemli görevler düştüğünü kanıtlamaya çalışmıştır (Sönmez, 1987, s. 123-124).

Dışsallıklar dışsallığı doğuran olaylar, ortaya çıkardığı sonuçlar, dışsallığın tarafları ve sonuçlarının derecesi, refah ve etkinlik gibi farklı açılardan ele alınarak; pozitif-negatif, üretim-tüketim, teknolojik-parasal, bilgi ve ağ dışsallıkları gibi farklı türlerde kategorize edilmiştir. Çalışmanın bütünlüğünü bozmamak adına ekoköyler pozitif-negatif dışsallıklar kapsamında ele alınmıştır. Yalın bir şekilde ifade edecek olursak bir ekonomik aktör gerçekleştirdiği faaliyet sonucunda; başka bir ekonomik aktörü fiyat mekanizması dışında olumsuz etkiliyor ya da ona maliyet yüklüyor ise negatif dışsallık, başka bir ekonomik aktöre fayda sağlıyor ve etkilenenin bu menfaatin maliyetine katılması söz konusu değil ise pozitif dışsallık söz konusudur.

Ekoköy Nedir?

Ekolojik köyleri açıklamaya başlamadan önce ekolojik köylerin üzerine inşa edildiği kavramlar ve ekolojik köylerin önceledikleri değerler bulunmaktadır. Bunlara kısaca değinecek olursak;

Sürdürülebilirlik; genellikle çevre ve doğa ile ilişkilendirilen bir kavram olsa da aslında ekonomik, ekolojik ve sosyal boyutları olan bütüncül bir kavramdır (Sarıkaya & Kara, 2007, s. 224). *Ekoloji*; doğadaki çarkları daha iyi anlamının gayretinde olan, birbiri ile etkileşim halinde yaşamını sürdüren hiçbir organizmayı göz ardı etmeyen bir bilimin adıdır. Bu bilim, doğanın tüm döngülerini diyalektik bir çerçevede anlamının ve bu farkındalık ile hareket etmenin bilimidir (Şahin, 2005, s. 32). *Ekolojik ayak izi*; gezegende tüketilen biyolojik alan miktarını yani bu tüketim esnasında kullanılan biyolojik üretken kara ve deniz alanlarının büyüklüğünü gösteren niceliksel bir hesaplama tekniğidir (Kaypak, 2013, s. 156). *Yeşil ekonomi*; Yeşil ekonomi; doğal sermayenin korunması ve arttırımını sağlayan ve ekolojik kısıtları, çevresel riskleri azaltan yenilenebilir enerji, düşük karbon emisyonlu ulaşım ve üretim, enerji tasarruflu binalar vb. sektörlerle yatırımların kanalize edilmesini temel alan bir anlayıştır (United Nations Environment Programme [UNEP], 2010, s. 3). *Ekolojik planlama*; yerleşim alanlarının planlama sürecinde, doğal ve ekolojik dengenin gözetilmesi ile doğal kaynakların akılcı bir şekilde kullanılmasını sağlayacak stratejiler bütünüdür (Çelikyay, 2006, s. 10).

Ekoköyler için ortak kabul görmüş bir tanım yapılamamakla birlikte yapılan tanım ve açıklamalardan yola çıkarak fikir edinebilir, kaba bir çerçeveye çizebiliriz.

Robert ve Diane Gilman tarafından Gaia Vakfı için hazırlanan “Ekoköyler ve Sürdürülebilir Topluluklar” adlı raporda, Gilmanlar ekoköyleri şöyle tanımlamaktadır; “insan etkinliklerinin zararsız bir biçimde doğa ile bütünleştiği, sağlıklı insan gelişimini destekleyen ve başarılı bir biçimde kesintisiz olarak sürebilecek insan ölçeğindeki tam teşekküllü yerleşimlerdir”. Prof. Dr. Robert J. Rosenthal ise ekoköyleri, yenilikçi ve özel bir amaç ile bir araya gelmiş bilinçli topluluklar olarak tanımlamış, nitelikli bir yaşamın insanların birbirlerini desteklediği küçük topluluklar ile gelişebileceği ve sürdürülebilir bir yaşamın geleneksel hayat biçimlerinin yeniden canlandırılması ile gerçekleşebileceğini belirtmiştir (Dawson, 2006, s. 15-18).

Ekoköyleri ve sürdürülebilir ekolojik toplulukları birbirine bağlayıp tek bir çatı altında toplayan ve bu hareketi güçlendirmek için çalışan Küresel Ekoköy Ağı (Global Ecovillage Network [GEN]), her bir ekoköy için farklı bir tanım yapılabileceğine değinerek ekoköy kavramı ile ilk defa karşılaşanlar için ekoköyleri, “sosyal ve doğal ortamları yenilemek için sürdürülebilirliğin dört boyutunun (sosyal, kültürel, ekolojik, ekonomik) hepsinde yerel katılımcı

süreçlere sahip bilinçli olarak tasarlanan kırsal veya kentsel topluluklar” olarak tanımlamaktadır. GEN “ekoköy nedir?” e net bir yanıt vermez iken “ekoköy ne değildir?” sorusunu emin bir şekilde yanıtlamaktadır. Ekoköyler (Global Ecovillage Network [GEN], t.y.):

- Sonuç değil bir süreçtir ve gelecek için sürekli keşif halindedir.
- Dış geliştiriciler tarafından değil, toplulukların kendileri tarafından tasarlanır.
- Sadece ekolojiye odaklanmaz; sosyal dokunun güçlenmesi, kültürel mirasın korunması ve restorasyonu ile sürdürülebilirliğe ulaşılabileceğine inanır.
- Zengin ve orta sınıflar için izole yerleşimler değildir. Yerelin ekolojik taşıma kapasitesi içerisinde, yaşam tarzlarının basitleştirilmesine odaklanmaktadır.

Ekoköy oluşumları bir geçmişe dönme çabası olarak görülmemelidir. Gilman, geleneksel köy yaşam tarzının benimsenmesinin ve geleneksel bilgilerin uygulanmasının, ideal bir eko-köy oluşturmada yeterli olamayacağını hatta geleneksel yaşamın bazı alışkanlıklarının sürdürülebilirliğe zarar vereceğini savunmaktadır. Gilman’a göre; geleneksel köylerde iş yükü ağır, iş çeşitliliği de azdır, kişisel gelişim ve eğitim imkanları -özellikle kadınlar için- yetersizdir ve aynı zamanda geleneksel köy yaşamı ağır bir şekilde ataerkildir. Gilman, geleneksel yaşamdan öğrenilecek bir çok şeyin olduğunu ancak geleneksel bilgilerin yeni teknolojik gelişmeler ile birlikte yorumlanıp uygulanmasını önermektedir (Gilman, 1991).

Yapılan tanımlamalar ve belirtilen özellikler doğrultusunda görülmektedir ki ekoköyler insanlara endüstrileşme sonrası yaşanan küresel ekolojik krizlerin ve ortaya çıkarttığı sorunların önlenmesi için doğa ile barışık, sürdürülebilir, ortaklaşa ve üretken yeni bir yaşam modeli sunma çabasıdır.

Ekoköylerin Kırsal Turizm Kapsamındaki Temel Faaliyetleri

Kırsal turizm, turistlerin yaşadıkları ortamlardan farklı kırsal alanlara giderek oranın kültürü ile tanışıp konaklamaları, dinlenmeleri, yöreye özgü faaliyetleri izlemeleri veya o faaliyetlere katılmaları ile gerçekleşen turizmdir. Kırsal turizm katılımcıları ziyaret ettikleri yörenin mütevazî imkanlarından faydalanarak yöreye ait ürünleri ve faaliyetleri deneyebilir, yöre insanının yaşantısını deneyimleyebilir. Kırsal turizm; kırsal bölgelerde, bölgenin yerel insanları ile birlikte, sürdürülebilirlik ilkelerine bağlı olarak gerçekleştirilen alternatif bir turizm şeklidir (Çeken, Dalgın & Çakır, 2012, s. 12). Kırsal turizm faaliyetleri ekoköyleri hem ekonomik hem de kültürel olarak diri tutan ve ekoköy hareketini sürdürülebilirliğine destek olan önemli kaynaklardan biridir.

Ekoköylerdeki faaliyetlerin ortak özellikleri çevresel ve kültürel değerleri korumak ve geliştirmek temelli, sosyal deneyime dayalı, ekolojik ayak izinin mümkün olduğunca azaltıldığı basit yaşam modellerini destekleyen ve emek yoğun faaliyetler olmasıdır. Turizm kapsamındaki faaliyetlerini sıralayacak olursak da:

Ekolojik yapı inşası; ekoköy sakinleri yerleşkede bulunan yapıları kendileri tasarlamakta ve inşa etmektedirler. Yerleşkede yapı inşaları veya restorasyon çalışmaları ekolojik mimarlık esaslarına göre yürütülmekte ve bu yapılar ekoköylerin sürdürülebilirliklerine hizmet etmektedir. Bu yapılarda hem yerleşke sakinleri barınmakta hem de yerleşkeye gelen misafirler konaklamaktadır. Aynı zamanda ekolojik yapıların inşalarına, onarımlarına veya farklı yapıların restorasyonlarına ziyaretçiler de katılabilmektedir.

Ekolojik/Organik tarım; ekoköyler birçok temel gıda ihtiyaçlarını ekolojik/organik tarım faaliyetleri ile karşılamakta aynı zamanda organik tarım, ekoköylerin önemli gelir kaynakları arasında sayılmaktadır. Besin

ihtiyaçlarının karşılanması yanında ekolojik/organik tarım faaliyetleri kırsal turizmin bir alt dalı olan agro-turizm uygulamalarının da bir parçasıdır.

Ekoköylerde sürdürülen ekolojik/organik tarım faaliyetlerinde permakültür tasarımlardan faydalanılmaktadır. Sürdürülebilir yerleşim yerlerinin tasarlanabilmesini sağlayan ve ekolojik tarımın tamamlayıcısı olan permakültür tasarımları ekoköylerde sıkça başvurulan sistemlerdir (Mollison, 2012, s. 1x).

Eko-turizm ve agro-turizm; turizm faaliyetleri ekoköylerin misyonlarını yaymasında ve kalkınmalarında önemli bir girişimdir. Ekoköylerde uygulanan kırsal turizm, ağırlıklı olarak agro-turizm (tarım turizmi) ve eko-turizm (ekolojik turizm)'den oluşmaktadır. Kırsaldaki iş olanaklarının ve maddi imkanların gün geçtikçe zayıflaması kırsal turizmin kırsalın yeniden canlanmasında yeni bir fırsat olarak değerlendirilmesini sağlamıştır.

Eğitim, sanat ve zanaat faaliyetleri; ekolojik ve sürdürülebilir yaşam hakkında bir şeyler öğrenmenin en güzel yolu bir ekoköyü ziyaret etmektir. Ekoköyler, aynı zamanda sürdürülebilir yaşam teknikleri ve tasarımlarının öğretildiği, insanların yeni şeyler öğrenip kendilerini geliştirebildikleri uygulamalı eğitim merkezleridir. Ekoköyler bilgi birikimlerini paylaşmak adına farklı konularda eğitimler, kamplar veya konferanslar düzenleyebilmektedir (Zeybek, 2014, s. 762-763). Ekoköyler ilgili faaliyetleri ile ekolojik hassasiyetler doğrultusunda kırsalda eğitim turizmi gerçekleştirmektedirler.

Son olarak ekoköyler, kırsal turizm kapsamında değerlendirilmese de sürdürülebilir turizmin besleyicilerinden biri olan *yenilenebilir enerji üretimi* gerçekleştirirler. Ekoköylerin kendi kendine yeterliliklerinde ve ekolojik ayak izlerinin küçültülmesinde önemli bir yeri olan temel faaliyetlerinden biri de yeşil enerji üretimidir. Ekoköyler enerji ihtiyaçlarını, ekolojik hassasiyetleri doğrultusunda yeşil enerji kaynaklarından sağlamaktadır. Enerji kaynaklarında yüksek karbon emisyonuna neden olan ve yenilenemeyen fosil yakıtlar yerine kirliliği oldukça düşük olan rüzgar, güneş ve jeotermal enerjisini tercih etmektedirler.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmamızda incelenmek üzere Türkiye'den ve Avrupa'dan dörder ekoköy seçilmiştir. Ekoköy hareketinin fikri temellerinin Avrupa'dan doğması, ekoköylerin dünya genelinde Avrupa kıtasında yoğunlaşmış olması ve Türkiye ekoköyleri ile Avrupa ekoköylerinin benzer çıkış noktalarına sahip olmaları nedeniyle örneklemimiz Türkiye ve Avrupa ile sınırlandırılmıştır. Avrupa ekoköylerinin seçimindeki öncelikli kriter Küresel Ekoköy Ağı (Global Ecovillage Network [GEN])'na kayıtlı olmalarıdır. Türkiye Ekoköylerinin seçiminde de öncelikle GEN'e kayıtlı olmaları kriter olarak belirlenmiş fakat yeterli örneğe ulaşamadığı için ilk kriter genişletilerek GEN'e veya Türkiye'de bu alanda en kapsamlı kuruluş olan Buğday Derneği TaTuTa ağına kayıtlı ekoköyler arasından örnekler seçilmiştir. Devamında çalışmada yer verilen ekoköylerin seçiminde; on yılı aşkın bir süredir varlıklarını sürdürüyor olmaları, yerleşkeler hakkında bilgiye erişilebilirliğin mümkün olması ve ekoköy hareketi içerisinde başarılı sayılabilecek örnekler olmaları gözetilmiştir. Dünyada GEN'e kayıtlı toplam 1030 ekoköy girişi bulunmaktadır. Bunlardan 358 adeti Avrupa'da 11 adeti de Türkiye'de yer almaktadır (GEN, 2021). Çalışmada yer verilen ekoköy örnekleri GEN'e kayıtlı ekoköyler içerisinde yukarıda belirtilen kriterlere sahip ekoköyler arasından basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Aynı zamanda örneklerin farklı büyüklüklerde ve farklı kültürlere sahip olmasına özen gösterilmiştir. Böylelikle sosyo-kültürel yapı ve tarihi süreçler gibi özelliklerin farklılaşmasını sağlayarak karşılaştırmanın daha sağlıklı olması amaçlanmıştır.

Avrupa Ekoköy Örnekleri

Bu bölümde incelenecek örneklerin seçiminde öncelikle Küresel Ekoköyler Ağı (GEN)'na kayıtlı olmaları, yerleşkelerin uzun bir süre varlıklarını sürdürmeleri ve doğrudukları dışsallıklar gözetilmiştir. Aynı zamanda örneklerin değişik coğrafyalarda olmasına, farklı büyüklüklerde olmasına ve farklı kültürlere sahip olmasına özen gösterilmiştir. Böylelikle iklim, sosyo-kültürel yapı ve tarihi süreçler gibi özelliklerin farklılaşmasını sağlayarak karşılaştırmanın daha sağlıklı olması amaçlanmıştır.

Solheimar Ekoköyü -İzlanda

Kuruluşu 1930'lara dayanan Solheimar ekoköyü, dünyanın en eski ekoköyü olarak bilinmektedir. Yerleşkenin kurucusu Sesselja Hreindis Sigmundsdot'tir (Solheimar, 2020a). Solheimar doğa ile uyumlu, en küçüğü birkaç aylık en büyüğü de seksenli yaşlarında olmak üzere 100'den fazla bireyin yaşadığı ve büyümeye elverişli bir yerleşkedir (Solheimar, 2020b).

Yerleşkede ekolojik ayak izini küçültmek ve ekolojik sürdürülebilirliği sağlamak esastır. Bu düşüncenin ürünü ve yerleşkenin en önemli binası olan Sesselja House, İzlanda'nın PVC (polivinil klorür) içermeyen ilk modern binası, etkileyici bir örnektir. Yenilenebilir enerji kullanımıyla ekolojik ayak izini önemli oranda küçülten yerleşke, enerji ve gıda ihtiyaçlarını karşılama konusunda kendi kendine yeterliliği sağlamış durumdadır. Arazide bulunan doğal sıcak su kaynağı ile binaların ve sebze-meyve seralarının merkezi ısıtma sistemleri beslenmekte ve hanelere de sıcak su sağlanmaktadır (Dawson, 2006, s. 56-57).

Solheimar, sakinlerinin çalışabileceği organik ürünlerin satıldığı bir markete, el sanatlarının ve sanat eserlerinin satıldığı bir galeriye, organik yiyecek ve içeceklerin sunulduğu bir cafeye, yöresel bitkilerden elde edilen sabun ve şampuanların üretildiği küçük bir fabrikaya, küçük çaplı dokuma ve marangoz atölyelerine sahiptir. Bu atölyelerde hem üretim yapılmakta hem de gelen misafirlere üretim sürecini deneyimleme olanağı tanınmaktadır (GEN, 2018a).

Solheimar aynı zamanda ekolojik hayatı deneyimlemek isteyenlere konaklama hizmeti sunan; bunun yanında çeşitli eğitim, konferans ve etkinliklere yer veren eğitim ve turizm merkezidir. Konuk evlerinde gelen misafirler; stajyer, gönüllü veya ücretli olmak üzere farklı seçenekler ile konaklayabilmektedir. Solheimar bu alanlardan doğrudan gelir elde ettiği gibi sakinlerini de bu işletmelerde istihdam etmektedir (Solheimar, 2020c).

Bütünleştirici yaşam anlayışını savunan Solheimar ekoköyü bünyesinde; farklı engelleri bulunan, eski hükümlüler veya halen tutuklu olanlar gibi çeşitli nedenlerle toplum tarafından dışlanan bireylere yer vermekte ve ilgili bireylerin rehabilitasyonuna katkı sağlamaktadır (Solheimar, 2020b). Doğaya duyarlı bir yerleşkede toplumdaki dışlanmış bireylerin tekrar kazanılmasını önceleyen bu topluluk hem ülkesinde hem de dünyada öncü konumdadır.

Sieben Linden Ekoköyü -Almanya

1997 yılında kurulan ekoköy 64 hektarı orman alanı olmak üzere 100 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Yerleşke 12 apartmana, seminer merkezine, meditasyon evine ve farklı kullanımlara tahsis edilmiş diğer küçük binalara sahiptir. Yerleşkede 2020 yılı itibariyle yaklaşık 145 kişi yaşamakta, topluluk organik bir büyüme modeli ile gün geçtikçe nüfusunu arttırmayı hedeflemektedir (Siebenlinden, 2020a).

Kendi kendine yeterli bir topluluk kurmayı hedefleyen bu hareket, enerji üretimini de ekolojik yöntemlerle gerçekleştirmektedir. Yaşamın her alanında ekolojik ayak izini küçültmeyi hedefleyen topluluk; vegan ve vejetaryen

beslenme, araba paylaşımı, evlerin iyi yalıtımı, kompost tuvalet, bina inşasında dönüştürülebilir ahşap, kil, saman vb. malzemelerin kullanımı gibi uygulamalar ile sürdürülebilir bir yerleşim alanı oluşturmuştur (Siebenlinden, 2020b).

Sieben Linden'in karbon ayak izini küçülten iki önemli özelliği; ekolojik mimari ve yeşil enerjidir. Kassel Üniversitesi ile ortak yapılan bir çalışma, ekoköyde kişi başına düşen karbondioksit salınımının Almanya' da kişi başına düşen salınımın %28'i kadar olduğunu göstermiştir. Ekoköyde önem verilen konulardan bir diğeri de organik besin üretimidir. Sebze ihtiyacının %75'ini kendi üretimlerinden sağlayan yerleşke, geri kalan besin ihtiyaçlarını da kurulmasına yardımcı oldukları organik besin üreticilerinden sağlamaktadır (Dawson, 2006, s. 40-41). Sieben Linden, veganizmin yerleşkedeki hakim görüş olduğunu kabul etmemekle birlikte; vegan beslenmeyi desteklemekte, bu düşüncüyü benimsemiş insanların hassasiyetlerini korumak ve yüksek sosyal maliyetlere sahip hayvansal beslenmenin etkilerini azaltabilmek adına ortak alanlarda et ve et ürünlerinin tüketilmesine sıcak bakmamaktadır (Siebenlinden, 2020c).

Yerleşkenin önemli bir gelir kaynağı ise ekoturizm faaliyetleri ve ekoköyde düzenlenen özel kurslardır. Yerleşkeye gelen misafirlere, ücret karşılığında ekoköy yaşam deneyimi sunulmakta bunun yanında ekolojik bina yapımı, meditasyon ve ekolojik bilinç gibi konularda da eğitimler verilmektedir. Yerleşke aynı zamanda ürettiği fazla yeşil enerjiyi dışarıya satarak da gelir elde etmektedir (Güleryüz, 2013, s. 116-117). Yerleşke topluluklarını geliştirme gayretlerinin yanında topluluk dışı insanlar için, kolay erişilebilir ve taklit edilebilir alternatif yaşam modelleri üzerinde çalışmakta, bu konuda eğitim ve danışmanlık hizmeti sağlamaktadırlar.

Sieben Linden, "Freundeskreis Ökodorf e.V." adlı kâr amacı gütmeyen yaşlı ve engelli bireylere yardım etmeyi amaçlayan ülke çapında hizmet veren bir derneğe sahiptir. Topluluk, yerleşke içerisinde yaşayan engelli bireyleri gündelik köy hayatına adapte ettiklerini; bakıma ihtiyacı olan engelli, yaşlı veya hasta sakinlerinin bu süreçlerde bakımlarının kimi zaman ücretli kimi zaman gönüllülük esası ile yerleşke sakinleri tarafından gerçekleştirildiğini belirtmektedir (Siebenlinden, 2020d). Sieben Linden gücünü sorunlara direnmekten ve insan olmamızın getirdiği çelişkilerimizi kabul ederek sağlanan "çeşitlilikte birlik" kavramından aldığını belirtmektedir.

Findhorn Ekoköyü -İskoçya

Yerleşimin temelleri 1962 yılında Eileen, Peter Caddy ve Dorothy Maclean tarafından atılmış, 1972'de resmi olarak Findhorn Vakfı kurulmuştur. Topluluk GEN' in kurucu üyelerindedir. Bir karavan parkında üç karavan ve altı kişilik bir grup ile başlayan bu hareket bugün; 90 ekolojik bina, 3 rüzgâr türbini, bir biyolojik atık su arıtma tesisi ve yaklaşık 600 üyesi, yüzlerce ziyaretçisi ile gün geçtikçe gelişip büyüyen varlığını sürdürmektedir (Findhorn, 2020a).

Findhorn ekoköyü yerleşkede bulunan binaların; ekolojik tasarım prensipleri ile tasarlanıp inşa edildiğini ve zamanla kendilerinin ekolojik bir inşaat sistemi geliştirdiklerini belirtmektedir. Ekolojik konut tasarımında kendini geliştiren yerleşke, Birleşik Krallık' ın ilk ekolojik bina el kitabı olan "Simply Build Green" i yayımlamıştır (Findhornecovillage, t.y.). 2005 yılında topluluğun ekolojik ayak izi ölçümü yapılmıştır. Bu ölçüme göre yerleşkenin ortalama ekolojik ayak izi Birleşik Krallık' ın ortalama ekolojik ayak izinin %60' ıdır (Dawson, 2006, s. 62).

Binalarda mutfak, çamaşırhane gibi alanların ortak olarak kullanılmasını sağlayarak kaynakların gereksiz kullanımı önlenmeye çalışılmıştır. Aktif enerji kazanım yöntemleri olarak güneş ve rüzgâr gibi enerji kaynaklarından faydalanılmıştır. Yerleşke ihtiyaç fazlası elektrik enerjisini şebekeye satarak da gelir elde etmektedir. Sıcak su

ihtiyacını güneş panelleri ile sağlayan yerleşke, bahçelerde kullanmak üzere yağmur hasadı yapmakta, suların geri dönüşümlü kullanımını sağlamakta ve kanalizasyonda da biyolojik arıtma sistemi kullanmaktadır (Findhornecovillage-a, t.y.). Ekoköyün bir diğer dikkat çekici ekolojik uygulaması ise “living machine” adı verilen su arıtma sisteminin kullanılmasıdır. Bu sistem topluluğun icadı olan patentli bir atık su arıtma tesisidir. Sistem 500 kişinin atık suyunu arıtma kapasitesindedir. Sisteme giren atık su çıktıktan sonra denize dökülebilecek ya da direkt kullanılacak derecede temiz bir suya dönüşmektedir. Sistemde hiçbir kimyasal kullanılmamaktadır (Findhornecovillage-b, t.y.).

Organik/ekolojik tarım faaliyetleri ile hem topluluğun yiyecek ihtiyacı karşılanmakta hem de ihtiyaç fazlası ürünler yerleşkede bulunan mağazada satılarak gelir elde edilmektedir (Findhornecovillage-c). Ziyarete açık bir yerleşim olan Findhorn'un misafirlerine sundukları programlar ile; kısa sürelerde rehber eşliğinde yerleşkenin gezilmesi, ekolojik yaşam kültürü ve ekolojik mimari hakkında bilgi edinilmesi ya da daha uzun süreli programlar ile ekoköydeki tüm sosyal hayatın deneyimlenebilmesi mümkündür (Findhorn, 2020b).

Sürdürülebilir bir yaşam için kapsayıcı eğitimin önemine inanan topluluk, bünyesinde gerçekleştirmiş olduğu; düşük karbonlu konutlar, ekolojik yaşam, permakültür tasarımlar, organik tarım ve yiyecek, ruhsal sağlık gibi çeşitli alanlardaki atölye çalışmaları ve eğitim organizasyonları ile bir eğitim merkezi durumundadır.

Cloughjordan Ekoköyü -İrlanda

Cloughjordan ekoköyünün fikri temelleri 1999 yılında “İrlanda Sürdürülebilir Projeler” adlı kooperatifin kurulması ile atılmıştır. Arazide gerekli altyapı ve yaşam alanları oluşturduktan sonra Aralık 2009’da ilk sakinleri taşınmıştır. Cloughjordan her yaştan yaklaşık 130 üyeye ev sahipliği yapmakta ve arazi içerisinde irili ufaklı farklı amaçlar için kullanılan 70 adet yapıya sahiptir (Cloughjordan, 2020a).

Cloughjordan ekoköyü, 2012 ve 2014 yılları arasında üç yıl üst üste; İrlanda’nın en yeşil toplulukları için düzenlenen “Ulusal Yeşil Ödülü”nü kazanmıştır. Aynı zamanda Birleşmiş Milletler Çevre Programı tarafından da desteklenen bir topluluktur. Topluluk düşük karbon ayak izine sahip yaşamları desteklemeyi amaçlamaktadır (GEN, 2018b). İklim krizi ile ilgili endişeleri doğrultusunda yola çıkan topluluk, bu konuda yerel düzeyde alınabilecek önlemlerin ve kırsal alanların hem sosyal hem de ekonomik sürdürülebilirliklerini sağlayacak modeller üzerinde çalışmaktadır (Kirby, 2020, s. 290).

İrlanda’nın ilk ekoköyü olan bu toplulukta düşük karbonlu yaşam benimsenmiş, yapılar da bu doğrultuda ekolojik mimari ilkeleri gözetilerek inşa edilmiştir. Birçok ev elektrik ihtiyacını fotovoltaik paneller ile karşılamakta, tüm evleri yenilenebilir enerjiye bağlama çalışmaları devam etmektedir (GEN, 2018c). Tüm bu uygulamaların tamamlayıcısı olarak yaşam modelleri de gönüllü sadeliğe dayanmaktadır. Bu yaşam modelinin vardığı noktaya bakıldığında; 2014 yılında Tipperary Enerji Ajansı’nın yaptığı çalışmaya göre, bir İrlandalı’nın ortalama ekolojik ayak izi 4.7 küresel hektar iken Cloughjordan sakininin ortalama ekolojik ayak izi 2 küresel hektar bulunmuştur (Kirby, 2020, s. 291).

Cloughjordan ekolojik tarım arazilerininin 10 dekarını “Toplum Destekli Tarım” projesine ayırmıştır. Bu proje ile ekoköy dışındaki vatandaşlar tarım faaliyetlerine katılarak ya da maddi olarak destekleyerek ekolojik ve gerçek gıdaya erişim imkânı bulmaktadır (Cloughjordan, 2020b). Cloughjordan 2011 yılında bulunduğu bölgeye 17.000

ağaç dikerek topluluk ormanı oluşturmuştur. Yakın zamanda yapılan bir araştırmaya göre ağaçlandırma çalışmaları ile ekoköy civarında bulunan 232 farklı türdeki kuş popülasyonunda artış gözlenmiştir (Cloughjordan, 2020a).

Cloughjordan irili ufaklı 14 farklı işletmeye ev sahipliği yapmaktadır. Bu işletmeler ekoköye gelir sağladığı gibi sakinlerini de istihdam etmektedir (Cloughjordan, 2020c). Bünyesinde barındırdığı işletme ve kuruluşlar ile Cloughjordan, ekonomik sürdürülebilirliği ve kendine yeterliliği büyük ölçüde sağlamış görünmektedir.

Eko-turizm kapsamında ziyaretçilerini günlük haftalık veya aylık programlar ile ağırlamakta, ekolojik yaşamı deneyimleyip ekolojik bilinç, sürdürülebilir çevre, organik gıda gibi konularda eğitim almak veya farklı atölyelere katılmak isteyen insanlara imkân tanımaktadır (Cloughjordan, 2020d). Böylelikle hem ekoköyün ekonomik sürdürülebilirliğine destek olup hem de dünyanın birçok farklı bölgesinden insana ekolojik duyarlılığı aşılayabilmektedir.

Topluluk İrlanda'nın Cloughjordan köyüne yerleştiklerinde, yerleşke dışındaki köy 430 yetişkin nüfusa sahip iken yakınlarda yetişkin nüfus 700'e ulaşmıştır. Bu süreçte Cloughjordan ekoköyü dünyanın birçok farklı ülkesinden binlerce ziyaretçi de çekmiştir (GEN, 2018b). Kuruldukları bölgelere entegre olabilen ekoköy girişimleri yörelerini hem yöreye taşınan insanlar hem de ziyaretçileri ile canlandırmaktadır.

Türkiye Ekoköy Örnekleri

Türkiye'deki yerleşkeleri desteklemek ve ekoköy hareketini güçlendirmek adına dernekler ve kuruluşlar kurulmuştur. Bu alandaki öncü kuruluşlara; Ekoköyler İletişim Ağı-EKİLAT (aktif değil), Eko-yerleşkeler Ağı-EKOYER (aktif değil), Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği örnek gösterilebilir. Türkiye'de GEN' e kayıtlı 10, Buğday Derneği'ne kayıtlı 75 ekolojik girişim bulunmaktadır. Çalışma kapsamında incelenecek ekoköylerin seçiminde öncelikle GEN' e üye olmalarına dikkat edilmiştir. GEN' e kayıtlı olmasına rağmen hakkında yeterli bilgi edinilemeyen ve ekolojik faaliyetlerinden şüphe duyulan yerleşkelerin bulunması nedeniyle GEN' e üye olmasa da Buğday Derneği'ne üye olan yerleşkelerden de örnekler seçilmiştir. Seçilen yerleşkeler Türkiye çapında başarılı sayılabilecek ekolojik toplum girişimleridir.

Güneşköy -Kırkkale

Güneşköy 2000 yılında Türkiye'nin ilk çevre kooperatifi olarak Ankara'da kurulmuştur. Yerleşke Kırkkale'nin Hisarköy mevkiinde 84 dekarlık bir arazi üzerine kuruludur. Dokuz kişilik kurucu üyeye sahip Güneşköy, Avrupa Ekoköyler Ağı (GEN-Europe)' na kayıtlı üyedir. Hedeflerinin kırsal kesimde doğa ile uyumlu, sürdürülebilir bir yaşam modeli kurmak ve bunu yaymak olarak belirten Güneşköy, bu doğrultuda çalışma alanlarını; ekolojik tarım uygulamaları ve bunların yaygınlaştırılması, yerli tohum paylaşımı, doğa ile uyumlu ekolojik mimari tasarımlar, ekolojik ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi ve geri kazanım sistemleri geliştirerek kaynakların verimli kullanımını sağlamak şeklinde sıralamaktadır (Güneşköy, 2018).

Yerleşkede devamlı bir yaşam sürdürülmemektedir. Sadece bir kooperatif üyesi yerleşkede devamlı olarak ikamet etmektedir. Diğer üyeler belirli aralıklarla yerleşkeye gidip geliş gerçekleştirmektedir (Kara, 2014, s. 111). Güneşköy eko-turizm faaliyeti yürütmemekte ancak belirli dönemlerde gönüllüler ağırlamaktadır. Misafirlilik süreçlerinde katılımcılara konaklama imkânı tanımakta ve vejetaryen yemekler sunmaktadır. Yerleşkede sürekli yaşayan bir halk olmaması nedeniyle konaklama için yapılmış yeterli yapı bulunmamaktadır. Bunun yanında hem aktif hem de pasif güneş enerjisinden faydalanan bir sera, bir taş ev, bir adet kompost tuvalet ve genel kullanım amacıyla saman

balyaları ile yapılan bir yapı bulunmaktadır. Topluluk bünyesinde örnek üretimler, bilimsel ve eğitsel etkinlikler düzenlenmektedir. Güneşköy 2005 senesinden 2020 yılına (2014-2017 yılları arasında ara verilmiştir.) kadar “Toplum Destekli Tarım” projesi yürütmüş ve organik sertifikalı sebze üretimi gerçekleştirmiştir (Güneşköy, 2020a).

Güneşköy, 2019 Kasım-2020 Haziran döneminde Birleşmiş Milletler Küresel Çevre Fonu Küçük Destek Programı tarafından desteklenen ‘‘Gençler İklim Dayanıklı Yaşamı Oluşturuyor-GİDYO’’ adlı projeyi yürütmüştür. Proje şehirde ve kırsalda sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği konularına ilgi duyan gençlerin deneyimlerini artırmalarına katkı sağlayarak, kır-kent arasında bağlantı kurabilecek bir sivil inisiyatif yapısının oluşturulmasını hedeflemiştir (Güneşköy, 2020b). Bunlara ek olarak Güneşköy Küresel Çevre Fonu (GEF)’na, bir biyo-yakıt projesi sunmuştur. ‘‘Kırsal kesimde yerel olanaklarla üretilecek bitkisel yağların dizel motorlu tarım araçlarında yakıt olarak kullanılması’’ projesi UNDP GEF Küçük Destek Programı tarafından desteklenmiştir (Güneşköy, 2020a). Güneşköy; Türkiye’de GEN-Europe tarafından onaylanan ilk ekolojik yerleşke olma özelliği, kuruluş amacı, hedefleri, taşıdığı ekolojik kaygılar, gerçekleştirdiği ve planladığı faaliyetleri ile ekoköy olma yolunda başarı ile ilerleyen bir ekolojik yerleşim alanıdır.

İmece Evi -İzmir

İsmail Yenigün’ün Dutlar Köyü’ne yakın bir bölgeden arazi satın alarak 2011 senesinde yerleşkeyi kurması ile İmece Evi hayatına başlamıştır. İsmail Yenigün İmece Evi’ni ekoköy den ziyade ‘‘çiftlik ve farkındalık okulu’’ olarak tanımlamaktadır. İmece Evi oluşumunun geliştikçe ve genişledikçe bir ekoköye dönüşeceği düşünülmektedir (Güleryüz, 2013, s. 147-48). İmece Evi hem GEN’ e hem de Buğday Derneği ‘‘Tarım Turizm Takas (TaTuTa)’’ ağına kayıtlıdır. İmece Evi varlığını, 2011 yılından 2020 yılına kadar İzmir Menemen’de sürdürmüştür. 2020 Eylül ayı itibarıyla İzmir’in Seferihisar ilçesine taşınan İmece Evi, yerleşke inşasını sürdürmektedir.

Yerleşkede ikisi çocuk olmak üzere dört kişilik bir aile yaşamaktadır. Yerleşke ahşap, saman, kerpiç ve taştan yapılmış dört binaya sahiptir. Yapılar yöreden sağlanan malzemeler ile ekolojik mimari esasları gözetilerek hem üyelerin hem de ziyarete gelen gönüllülerin katılımı ile inşa edilmiştir. Ayrıca ziyaretçiler için ayrılmış çadır alanları da bulunmaktadır. Yerleşkede elektrik ihtiyacı solar paneller ve rüzgâr enerjisinden, sıcak su ihtiyacı güneş enerjisinden sağlanmaktadır. Topluluk temizlik maddesi olarak kendilerinin ürettikleri doğal materyalleri kullanarak çevrede mümkün olduğunca az iz bırakmayı amaçlamaktadır (SadeceKa, 2016).

Tarım faaliyetlerinde permakültür, biyodinamik tarım ve geleneksel tarım yöntemleri uygulanmaktadır. En önemli gelir kaynağı organik tarım olan topluluk zeytinyağı, doğal sabun ve organik besin maddeleri üreterek de ekonomisini desteklemektedir. Yerleşkede tam anlamı ile eko-turizm faaliyeti yürütülmemektedir. Topluluk; gönüllülük esası ile misafir kabul etmekte, gelen misafirlerden ortak giderlere ve yerleşkedeki rutin işlere ortak olmalarını istemektedir. Gönüllüler bu ziyaretleri sırasında buldukları döneme bağlı olarak ekolojik yaşantının farklı zamanlarını deneyimlemekte, organik besin üretimleri yapıp ekolojik hayat hakkında bilgi edinebilmektedirler (+90, 2019).

Topluluğun kendi internet sitesine girildiğinde sizi karşılayan cümle, aynı zamanda İmece Evi’nin kurulma amacını ve hareket felsefesini yalın bir şekilde ifade etmektedir: ‘‘Eleştirdiğimiz, beğenmediğimiz, geleceğimizi karartan sistemi, yozlaşan, tüketen sistemi değiştirmeye önce kendimizden başladık’’ (İmeceEvi, 2020).

Bayramiç Yeniköy -Çanakkale

Çanakkale'nin Bayramiç ilçesinin Muratlar köyü Yeniköy mevkiinde yani Kaz Dağları'nda yer almaktadır. Bayramiç, GEN' e ve Buğday Derneği TaTuTa' ya kayıtlı ekolojik çiftliktir. Farklı mesleklere sahip kent kökenli 10 kişilik bir grup tarafından 2011 yılında kurulmuştur. Bayramiç topluluğu, yerel tohum üretimine odaklanması, doğal tarım uygulaması, gıda güvenliği ve fazlalık paylaşımına dayalı alternatif ekonomik modellerle tanınmaktadır (GEN, 2015). Kendilerini; “permakültür felsefesini gözeterek tasarım yapan ve uygulayan, yerel tohumlara sahip çıkarak, doğal tarım uygulamaları yapan, öğrendiklerini, ürettiklerini paylaşarak, kendi kendine yeten bir köy kurma girişimi” olarak tanımlamaktadırlar (Bayramiçyeniköy, t.y.).

Toplamda 50 dekarlık bir arazi üzerine kurulu olan çiftlikte 6 adet doğa dostu yapı bulunmaktadır. Yerleşkede yeşil enerji olarak sadece güneş enerjili su ısıtma sistemi kullanılmaktadır. Elektrik ve su ihtiyacını var olan genel şebekeden sağlamaktadır (Kara, 2014, s. 126-127). Bayramiç'te suyun geri dönüştürülmesi ve yağmur sularının toplanması için 3 adet gölet bulunmaktadır. Aynı zamanda ekolojik tarım faaliyeti sürdüren yerleşke, tarım faaliyetlerinde bölgede bulunan atalık buğdayların yetiştirilmesi ve tohumlarının paylaşarak yaygınlaştırılmasına ağırlık vermektedir (Bartu, 2020, s. 130).

Bayramiç yerleşkesi yetiştirdikleri organik tarım ürünlerini ya da ekolojik üretim yapan üreticilerden aldıkları ürünleri işleyip reçel, peynir, salça, ekmeke, un gibi organik ürünlere dönüştürüp satarak gelir sağlamaktadır. Yerleşkede belirli dönemlerde atölyeler, çalıştaylar ve eğitimler de düzenlenmektedir. Bunlara ek olarak yerleşke agro-turizm faaliyetleri de sürdürmektedir. TaTuTa ile iş birliği içerisinde olan Bayramiç, ekolojik yaşam deneyimi kazanmak isteyen ziyaretçi ve gönüllüleri ağırlamaktadır. Ziyaretçilerden alınan konaklama bedelleri de yerleşkenin gelir kaynaklarından biridir (Bartu, 2020, s. 132-133).

Kurulduğu günden bu yana Türkiye'den ve dünyadan birçok ziyaretçiye ev sahipliği yapan yerleşke; taşıdığı ekolojik kaygıları ve bu süreçte edindiği bilgileri, toplumdaki çevre hassasiyetini geliştirme adına öncelikle yaşadıkları yöre olmak üzere paylaşmaya devam etmektedir.

Belentepe Permakültür Çiftliği -Bursa

Belentepe, Buğday Derneği TaTuTa ağına kayıtlı ekolojik yaşam çiftliğidir. Çiftlik Uludağ'ın güney batısında Belentepe bölgesinde yer almaktadır. Kent kökenli Taner ve Ece Aksel çifti tarafından 14 dekarlık bir araziye kurulan çiftlik, 2013 senesinde faaliyete başlamıştır. Bir aileye ait olan çiftliğin üyesi bulunmamaktadır (Tarım Turizm Takas [TaTuTa], 2020). Belentepe yaşayan bir topluluğa sahip olmamasına rağmen gerçekleştirdiği permakültür tasarımları, ekolojik tarım, ekolojik yapı inşası konularındaki bilgilerini aynı amaç doğrultusundaki birey veya girişimler ile paylaştığı için çalışmaya dahil edilmiştir.

Çiftlik ekolojik sürdürülebilirlik bağlamında; permakültür tasarımları, ekolojik tarım uygulamaları, toprak ıslahı ve iyileştirilmesi, organik gıda üretimi ve temiz enerji üretimi-kullanımı gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Topraklarının beslenmesinde gerekli olan gübre ihtiyacını; organik atıkların kompostlanması ve ürettikleri solucan gübresi ile karşılamaktadır. Elektrik ihtiyaçlarını fotovoltaiik panellerden ve rüzgâr enerjisinden sağlayan çiftlik, sıcak su ihtiyacını da güneş enerjisi ile karşılamaktadır. Tarım alanlarının sulanmasında su hasadı ile elde edilen suları kullanan çiftlik, arazide su tutma kabiliyetlerini arttırmak için yarıklar ve hendekler oluşturmuştur. Geri dönüşüme büyük bir önem veren yerleşke, yapılarda kullanılan suların da geri dönüşümünü gerçekleştirmektedir. Gri su,

göletlerde toplanarak tekrar sulamada kullanılmaktadır. Çiftlikte ekolojik prensipler ile inşa edilmiş beş yapı bulunmaktadır. Bu yapıların aydınlatılması-ısıtılması-soğutulmasında güneş enerjisi ve hava kanallarından faydalanılmıştır. Aynı zamanda bu yapıların inşasında gri su ve yağmur suyunu toplamak için gerekli altyapılar da oluşturulmuştur. Araziden belli dönemlerde farklı yöntemler ile hasat edilen su daha sonra kullanılmak üzere, araziye kazandırılan göletlerde ve yeraltı su tanklarında depolanmaktadır (Belentepe, 2020a).

Belentepe çiftliği ziyarete açık bir yerleşkedir. Yalnız konaklama imkânı sadece aktivite dönemlerinde aktivitelere katılanlara sağlanmaktadır. Bu tutumu ile tam anlamıyla eko-turizm gerçekleştirdiği söylenemez. Katılımcılar buldukları dönemde ekolojik tarım ve permakültür tasarımlar hakkında bilgi edinebilir, ekolojik çiftlik yaşantısını deneyimleyebilmektedir. Bu süreçte katılımcılardan temizlik, bakım gibi gündelik işlere katılımı beklenmektedir. 2020 yılında virüs salgını nedeniyle ziyarete kapalı olan çiftlik online olarak eğitimlerini sürdürmektedir (Belentepe, 2020b).

Belentepe kurucuları yükledikleri misyon doğrultusunda; çiftliklerinde öğrencileri, farklı meslek gruplarını ve bağımsız grupları ağırlamakta onlara ekolojik bilinç ve sürdürülebilir yaşam modelleri hakkında bilgiler vermektedir. Aynı zamanda sadece yerleşkesi ile sınırlı kalmayan Belentepe, çeşitli STK'lar ve yerel yönetimler ile birlikte hareket ederek civar illerde de konferanslar ve etkinlikler düzenlemektedir (Akyel, 2019).

Türkiye ve Avrupa Ekoköy Örneklerinin Dışsallıklarının Karşılaştırılması

Eko-köylerin pozitif dışsallık yarattığı tespit edilen uygulamaları bir arada incelenebilmesi için tablo 2'de listelenmiştir. Tabloda Türkiye ve Avrupa girişimleri karşılaştırmalı olarak görülebilmektedir. Tablo 2'de yer alan “yok”, “zayıf”, “etkin” nitelendirmeleri Tablo 1'deki kriterler gözetilerek yapılmıştır.

Tablo 1: Nitelendirme Kriterleri

Uygulamalar	Nitelendirme Kriterleri
Ekolojik/Organik Tarım	1.Kendine yeterlilik
Yenilebilir Enerji Üretimi/Kullanımı	1.Kendine yeterlilik
Ekoloji Kursları	1. Sistemli ve planlı gerçekleştirme 2. Eğitimsel donanım sahipliği
Vegan Beslenme	1. Uygulamanın varlığı 2. Yerleşke içerisindeki ölçeği
Kırsal Canlanma	1. Yerleşke üye sayısını artırma 2. Alternatif iş kolları yaratabilme
Geri dönüşüm ve Kompostlama	1. Teknoloji kullanımı 2. Atık kapasitesi
Ekolojik Mimari	1. Ekolojik yapıların varlığı
Su hasadı ve Gri Su Kullanımı	1. Gerekli sistemlerin varlığı 2. Yerleşke içerisindeki ölçeği
Eko-turizm	1. Turizm faaliyetin varlığı 2. Sistemli ve planlı gerçekleştirme
Gönüllü Sadeleşme-Tüketimde Tasarruf	1. Tüketici yaşam tarzından ödün 2. Ekoköy yaşam modeline uyum
Dezavantajlı Grupların Topluma Kazandırılması	1. İlgili alanda faaliyetin varlığı

Tablo 2: Ekoköylerin Dışsallıkları

Pozitif Dışsallıklar	Türkiye Örnekleri				Avrupa Örnekleri			
	Güneşköy	İmece Evi	Bayramiç Yeniköy	Belentepe	Solheimar	Sieben Linden	Findhorn	Cloughjordan
Ekolojik/Organik Tarım	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
Yenilenebilir Enerji Üretimi/Kullanımı	Zayıf	Etkin	Zayıf	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
Ekoloji Kursları	Etkin	Zayıf	Zayıf	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
Vegan Beslenme	Zayıf	Yok	Yok	Yok	Yok	Etkin	Yok	Yok
Kırsal Canlanma	Zayıf	Yok	Yok	Yok	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
Geri Dönüşüm ve Kompostlama	Etkin	Zayıf	Zayıf	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
Ekolojik Mimari	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
Su hasadı ve Gri Su Kullanımı	Yok	Yok	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
Eko-Turizm	Yok	Yok	Zayıf	Yok	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
Gönüllü Sadeleşme-Tüketimde Tasarruf	Zayıf	Etkin	Zayıf	Zayıf	Etkin	Etkin	Etkin	Etkin
Dezavantajlı Grupların Topluma Kazandırılması	Yok	Yok	Yok	Yok	Etkin	Etkin	Yok	Yok

Tablo yazarlar tarafından üretilmiştir.

- Ekolojik/organik tarım

Ekolojik tarımın aksine, yaygın olan konvansiyonel tarım yöntemi; aşırı sulama, kimyasal gübre kullanımı ve tarım ilaçlarına dayanmaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda artık organik tarımın; uzun vadede kaybolan ekolojik dengeyi tekrar oluşturabileceği, toprakları iyileştirebileceği, konvansiyonel tarımın neden olduğu su kirliliğini engelleyeceği, biyolojik çeşitliliği koruyacağı ve daha birçok ekolojik katkı da bulunabileceği düşünülmektedir (Yürüdü, Kara & Arıbaş, 2010, s. 403-404). Bu bilgiler doğrultusunda söylenebilir ki; ekoköyler gerçekleştirmiş oldukları organik/ekolojik tarım faaliyetleri ile kirletici üretim modelinin negatif etkilerini azaltmak için çaba göstermekte, buna ek olarak ekolojik/organik tarım gibi daha az kirletici, sağlıklı ve sürdürülebilir bir yöntem ile sağlıklı gıda üretimi gerçekleştirerek pozitif dışsallık doğurmaktadır.

Türkiye ve Avrupa girişimlerinin tamamında organik/ekolojik tarım, yerleşkelerin ana faaliyetini oluşturmaktadır. Çevre tahribatı yaratılmaması, kıt kaynakların etkin kullanımı ve insan sağlığının korunması gibi konularda pozitif dışsallık yaratan organik/ekolojik tarım uygulamalarının; yerleşke sakinlerinin ihtiyaçlarını önemli oranlarda karşılayabilecek düzeyde ve ekolojik/organik tarım prensiplerinden ödün vermeden gerçekleştirilmesi göz önünde bulundurularak, Türkiye ve Avrupa ekoköy gruplarının her ikisinde de etkin bir şekilde sürdürüldüğü söylenebilmektedir.

- Yenilenebilir enerji üretimi ve kullanımı

Günümüzde mevcut ve yaygın enerji kaynağı olan fosil yakıtlar sera etkisini arttırarak küresel ısınmayı hızlandırmakta ve gün geçtikçe iklim krizini daha da büyütmektedir. Yüksek karbon emisyonları küresel kamusal mal kabul edilen atmosferin kirletilmesi başta olmak üzere tüm ekosistem ve insanlık üzerindeki etkisi ile negatif dışsallık oluşturmaktadır. Ekoköyler yenilenebilir enerji kaynaklarını tercih etmeleri ile bu negatif dışsallığı tersine

çevirmekte ve buna ek olarak yenilenebilir enerji teknolojilerini geliştirip yaygınlaştırarak pozitif dışsallık doğurmaktadır.

Yenilenebilir enerji sistemleri konusunda hem Türkiye hem de Avrupa girişimlerinin hedef ve amaçlarının benzer olduğu tespit edilse de Avrupa örneklerinin gerek sahip oldukları altyapı gerekse kendine yeterliliklerini sağlaması göz önünde bulundurulduğunda; Türkiye örneklerine nazaran, pozitif dışsallık yaratan yenilenebilir enerji sistemleri konusunda daha etkin oldukları söylenebilir. Aynı zamanda Türkiye'den seçilen dört ekoköy girişiminden ikisinin enerji ihtiyacını yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılama konusunda yetersiz kalması ve kendi yeterliliğini sağlayabilen yerleşkelerin ise nüfus miktarlarının Avrupa'dan seçilen örnek girişimlerin nüfus miktarlarına göre oldukça az olması, Türkiye ekoköy girişimlerinin yenilenebilir enerji sistemleri konusunda zayıf kaldığı inancını desteklemektedir.

- Ekoloji kursları

Yılda binlerce misafire ev sahipliği yapan ekoköyler, misafirlikleri boyunca insanlara vermiş oldukları eğitimler ile onlara ekolojik duyarlılık kazandırabilmekte bunun neticesinde de insanlar çevre tahribatına neden olan alışkanlıklarından vazgeçebilmekte, dizginleyebilmekte veya alternatif mal/hizmetlere yönelebilmektedir. Böylelikle ekoköyler bir eğitim hizmeti üreticisi olarak üreticiden tüketiciye pozitif dışsallık doğurmaktadır. Aynı zamanda misafirler de eğitim hizmeti tüketicisi olarak tüketiciden tüketiciye pozitif dışsallık doğurmaktadır.

Bu tarz uygulamaların önemi hem Türkiye hem de Avrupa yerleşkeleri tarafından yeterli düzeyde biliniyor olsa da Avrupa örneklerinde uygulamalar düzenli ve sistematik olarak gerçekleştirilirken Türkiye örneklerinde bu alanda eksiklik ve sorunlar ile karşılaşılabilir. Türkiye girişimlerinin eğitim faaliyetlerini periyodik olarak düzenlememesi, eğitim için gerekli fiziksel altyapıya sahip olmaması ve eğitim konularının yerleşke üyelerinin nitelikleri ile sınırlı kalması; ekolojik farkındalık eğitimleri alanında Türkiye girişimlerini Avrupa girişimlerine göre daha zayıf kılmaktadır. Bunlara ek olarak Türkiye örneklerinin henüz 2020 yılında Covid-19 virüs salgını ile ağırlık verdiği, internet üzerinden çevrimiçi gerçekleştirilen eğitimlere Avrupa örneklerinin yıllar öncesinden başlamış olup bugün de sürdürüyor olması ekoloji eğitimlerinin yarattığı pozitif dışsallık açısından, Avrupa ekoköy girişimlerinin daha etkili olduğu düşüncesini desteklemektedir.

- Vegan beslenme

Hayvansal gıda üretiminin oluşturduğu çevre tahribatını önemli seviyelere ulaştırmıştır. Hayvan atıklarının içerisindeki amonyağın asit yağmurlarına ve hayvanların oluşturdukları metan gazının sera etkisine neden olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda, metan gazının küresel ısınmaya katkısı %17 ile %27 aralığında olduğu düşünülmektedir. ABD'de insan kaynaklı oluşan metan salımının yaklaşık %28'ini de hayvancılık sektöründen kaynaklandığı belirlenmiştir (Şahin & Avcıoğlu, 2016, s. 159). Ekoköylerin kirleticiliği yüksek bir ekonomik faaliyet olan hayvancılığı yerleşkelerinde uygulamaları, hayvansal gıda tüketimlerinde gönüllü kısıtlamalara gitmeleri ve vegan hayat görüşüne sahip bireyleri desteklemeleri; hem çevre tahribatına katkı sağlamadıkları hem de sürdürülen tahribatın azaltılmasını sağlayabilmeleri bakımından pozitif dışsallık yaratabilmektedir.

Seçilen ekoköy örneklerinin tamamı vejetaryan mutfak kültürünü desteklemekte ve hayvancılık faaliyetine mesafeli yaklaşmaktadır. Endüstriyel hayvancılığın sürdürülemediği hususunda bir fikir birliği olsa da Türkiye

girişimlerinden Güneşköy ve özellikle de Avrupa girişimlerinden Sieben Linden daha somut davranışlar sergilemektedir. Girişimlere bu konuda geliştirebilecekleri politikalar üzerinde düşünmeleri tavsiye edilebilir.

- Kırsal canlanma

Ekoköyler var oldukları yörelere canlılık kazandırmakta ve o yörelerde cazibe oluşturarak hem kırsaldaki insanların göç hareketliliğini yavaşlatmakta hem de kentlerden kırsala göçü özendirilmektedir. Ekoköyler dünyada genel bir sorun haline alan, kırsal bölgelerde yaşayan insan nüfusunun azalması ve kent nüfus yoğunluklarının artması durumuna tersine etki ederek pozitif dışsallığa neden olmaktadır. Aynı zamanda bölgenin canlanması ile bölgede ticari ağlar gelişmekte, kırsalda istihdam alanları yaratılabilmekte, bunun yanında yerel ya da genel yönetimler bölgelere altyapı yatırımlarını arttırabilmektedir. Böylelikle ekoköyler kırsalda yaşayan yerel halkın refah artışına da pozitif etki etmektedir.

Girişimlerin üye sayıları incelendiğinde Avrupa girişimlerinin Türkiye girişimlerinden oldukça fazla üyeye sahip oldukları görülmektedir. Bu konuda ortak noktaları ise tüm girişimlerin az sayıda birey ile başlamasıdır. Avrupa girişimlerinin başlangıçlarından bugüne üye sayılarını arttırdıkları ve bugünden sonrası için de genişleme planlarına sahip olduğu görülürken Türkiye girişimlerinin başlangıçtaki üye sayılarını korudukları ve yerleşkelere dahil olabilecek yeni üyeler hakkında herhangi bir planlarının olmadığı, aynı zamanda Türkiye girişimlerinin üyelerinin yerleşkelerin daimi sakinleri olmadıkları, İmece Evi dışındaki yerleşkelerde ikamet edilmediği söylenebilir. Avrupa ekoköylerinin; ölçeği, barındırdıkları nüfus, birçok farklı alandaki etkinlikleri ve bunlara bağlı olarak oluşturabildikleri alternatif iş kolları kırsal alanların canlandırılmasındaki etkinliklerini destekleyen önemli özellikleri arasında sayılabilir.

- Geri dönüşüm ve kompostlama

Organik/ekolojik tarımın önemli bir tamamlayıcısı olan, kompostlama uygulamaları tüm ekoköylerde gerçekleştirilmektedir. Kompostlama sonucunda elde edilen organik gübreler ile çevre tahribatına neden olmadan ve düşük maliyetlerle tarımsal üretimde verim arttırılabilmekte, kirletici kimyasal gübre kullanımı da azaltılmaktadır. İlgili faaliyet özellikleri itibariyle pozitif dışsallık doğurmaktadır. Türkiye yerleşkelerinde atıkların geri dönüştürülmesi ve kompostlama konularında çeşitli girişimler bulunsun da bu girişimlerin henüz başlangıç aşamasında ve sistemlerinin ilkel olduğu söylenebilir. Avrupa örneklerinin; kimi zaman kendilerinin tasarladığı kimi zaman dışarıdan temin ettikleri gelişmiş ekolojik teknolojilere sahip olmaları ve bu sistemler ile Türkiye girişimlerine nazaran daha fazla insanın oluşturduğu atıkları dönüştürebilmesi veya kompostlama yapabilmesi göz önünde bulundurulduğunda, geri dönüşüm ve kompostlama alanında Avrupa yerleşkelerinin Türkiye yerleşkelerinden daha yüksek bir performansa sahip oldukları söylenebilir.

- Ekolojik Mimari

Ekoköyler yapı inşalarında ekolojik mimari prensiplerini benimsemişlerdir. Ekoköylerin ihtiyaçlarını ekolojik prensipler doğrultusunda inşa ettikleri yapılar ile karşılamaları; kirletici, bertarafı güç malzemeler yerine geri dönüştürülebilir, sürdürülebilir doğal malzemeler kullanmaları ve yapıların enerji etkin olması pozitif dışsallık doğurmaktadır. Ekolojik mimari konusunda hem Türkiye hem de Avrupa'dan seçilen örneklerin yeterli bir bilinç düzeyinde oldukları, bu bilinç doğrultusunda hareket ettikleri ve bu alanda benzer nitelikte oldukları söylenebilir.

- Su hasadı ve gri su kullanımı

Sürekli artan nüfus ve su kullanımı nedeniyle yaşanabilecek küresel su krizi tüm çevreler tarafından bilinmektedir. Aynı zamanda su kaynaklarının sınırlı ve gelecekte de suyun yerine kullanılabilir herhangi bir maddenin bulunamayacağı da genel kabuldür. Bu doğrultuda su stratejik bir doğal kaynağa dönüşmektedir (Mengü & Akkuzu, 2008, s. 75). Yapılan araştırmalar su hasadı ile bitki yetiştiriciliğinde verimin arttırıldığını, su erozyonunun azaltıldığını, su tasarrufu sağlandığını ve yer altı sularının beslendiğini göstermektedir (Örs, Safi, Ünlükara & Yürekli, 2011, s. 70). Su hasadına ek olarak gri su kullanımı belirli miktardaki suyun birkaç kez kullanımı ile ciddi oranlarda su tasarrufu sağlamaktadır. Bu doğrultuda ekoköylerin gerçekleştirdiği su hasadı ve gri su kullanımı faaliyetleri pozitif dışsallık doğurmaktadır.

Türkiye girişimlerinde, su hasadı ve gri su kullanımı konusunda imkanlar dahilinde ciddi yatırımlar ve uygulamalar görülsede genel itibariyle uygulamaların yetersiz kaldığı, potansiyellerinin tam olarak kullanılmadığı söylenebilir. Avrupa ekoköylerinin neredeyse her bir yapıda ve arazinin ilgili tüm noktalarında sistem gereklerini yerine getirmeleri sayesinde sağladıkları bu alandaki bütüncül yaklaşımları ve geniş bir ölçekte oluşturdukları sistematik ağları ile su hasadı ve gri su kullanımında Türkiye girişimlerine nazaran daha verimli oldukları söylenebilir.

- Eko-turizm/kırsal turizm

Eko-turizm; çeşitli ekolojik eğitimler, tüketimden ziyade üretimi destekleyen atölye çalışmalarını içeren ve tatil sürecinde katılımcılarını ruhsal ve fiziksel olarak besleyen kırsal tabanlı bir turizm modelidir. Aynı zamanda çevre ve kültür tahribatına neden olan, tüketime ve israfa dayalı kitle turizmine de alternatif oluşturmaktadır. Bu faaliyetin yürütülmesi ile yurtiçinden ve yurt dışından birçok insana ulaşılabilenlikle böylelikle hem kitle turizminin yoğunluğu azaltılabilmekte hem de yerleşke sakinleri katılımcılarına ekolojik duyarlılığı, ekolojik kaygıyı aşılayabilmektedir. Sahip olduğu özellikler sayesinde eko-turizm, farklı coğrafya ve kültürlerden gelecek olan insanlara ulaşarak yaratılabilecek pozitif dışsallık potansiyeli barındırmaktadır

Avrupa ekoköylerinin turizm konusundaki isteklilikleri ve sağlamış oldukları kazanımları bu alandaki gelişimlerini büyük oranda desteklemiştir. Bunun neticesinde gerekli yatırımları gerçekleştirebilmişler ve bu faaliyetlerini geliştirerek gerek altyapı olarak gerekse örgütlenme biçimi olarak profesyonel bir hizmet sunumuna ulaşabilmişlerdir. Türkiye örneklerinin ise turizme karşı olan tutumlarının bu alanda ilerleyememelerinin en büyük nedeni olduğu söylenebilir. Bu yüzden kırsal/ekolojik turizm alanında Avrupa örneklerinin Türkiye örneklerine karşı bariz bir üstünlüğünün olduğu söylenebilir.

- Gönüllü sadeleşme ve tüketim farkındalığı

Ekoköyler gönüllü sadeliği hayatlarının merkezine almış ve sahip oldukları tüketim farkındalıkları doğrultusunda bir araya gelmiş topluluklardır. Bu durum seçilen tüm örnek ekoköyler için geçerlidir. Sahip olunan bilincin yaşam pratikleri üzerindeki olumlu etkisi; Türkiye girişimlerinde, üyelerinin ekolojik yerleşkelerde tam zamanlı yaşamamaları sonucunda karbon ayak izini önemli oranda büyüttüğü bilinen seyahat faaliyetini sıkça gerçekleştirmeleri ve şehirlerde de kirletici binalarda yaşamlarını devam ettirmeleri gibi nedenler ile zedelenmektedir.

- Dezavantajlı grupların topluma kazandırılması

Toplumlardaki sosyal sürdürülebilirliği besleyen ve hükümetlerin sosyal politikalarında da kendine yer bulan, dezavantajlı grupların kazanılmasına yönelik çalışmalara Türkiye örneklerinde rastlanmamıştır. Avrupa'dan seçilen örneklerde ise iki yerleşke bu alanda önemli bir misyon yüklenerek farklı çalışmalar gerçekleştirirken diğer iki yerleşkede de herhangi bir somut girişim bulunmamaktadır. Özellikle Solheimar ekoköyünün; kuruluşundan bu yana sürdürdüğü kaynaştırma programları ve sosyal hizmetleri ile bu alanda öncü olduğu söylenebilir.

Sonuç

Çalışmamız sonucunda görülmüştür ki; Ekoköyler, ekolojik ve toplumsal kaygıları ile gerçekleştirdikleri temel ekonomik davranışları sonucunda pozitif dışsallık yaratmakta ve sosyal fayda sağlamaktadır.

Ekoköylerin yaratmış olduğu dışsallıkların ağırlıklı olarak çevre üzerinde pozitif dışsal etkiler olduğu, bunun yanında; ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda da yaratmış olduğu pozitif dışsallıkların bulunduğu söylenebilir.

Çalışmamızda ekoköylerin doğurduğu pozitif dışsallıklar tespit edilmiş ve Türkiye ile Avrupa ekoköy girişimlerinin, pozitif dışsal etkileri arasındaki farklar incelenmiştir. İnceleme ve karşılaştırma sonucunda Türkiye girişimlerinde eksik ya da geliştirilmesi gerekli görülen alanlarda; var olan pozitif dışsallıklarının güçlendirilmesinde ve potansiyel pozitif dışsal etkilerinin de ortaya çıkmasında yararlı olabileceğini düşündüğümüz tavsiyelerde bulunulmuştur.

Avrupa girişimlerine bakıldığında; uzun ömürlü, daha kalabalık ve buna bağlı olarak üye profillerinin daha çeşitli, yerleşke alanlarının da daha geniş olduğunu söylenebilir. Avrupa girişimlerinin yarattığı pozitif dışsal etkilerin düzeyini belirleyen, en önemli faktörlerin bunlar olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye girişimlerinin bu gelişmişliğe ve ölçeğe ulaşabilmeleri için öncelikle, katılımcı sayılarını ve finansman kaynaklarını arttırmaları gerekmektedir. İlgili gerekliliği sağlamada; ekoköylerin hukuki bir zeminde yapılması etkili olacaktır. Bu doğrultuda girişimler; dernek ya da kooperatif kimlikleri edinerek hem katılımcı kazanmada hem de yatırım kaynakları bulmada avantaj elde edebileceklerdir. Aynı zamanda sahip oldukları tüzel kişilikler sayesinde yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile daha etkili ilişkiler kurabilecek, uzun soluklu iş birlikleri gerçekleştirebileceklerdir. Gerçekleştirilen iş birlikleri, ekoköylerin ilk aşamada yerelde sonradan ulusal çapta tanınırlığını ve güvenilirliğini arttıracaktır. Son olarak ekoköylerin dernek veya kooperatife dönüşmeleri; ilerleyen dönemlerde yerleşkenin örgütlenmelerini düzenleyecek, yönetim ve organizasyonlarını kolaylaştıracaktır.

Türkiye ekoköy girişimlerinin eko-turizm alanında tam anlamıyla faaliyet gösterdikleri söylenemez. Bu alanda eksiklerinin olduğu hatta kimi yerleşkelerde turizm faaliyetinin yürütülmediği görülmüştür. Eko-turizm uygulamaları, ekoköylere olan katkılarının yanında; oluşturduğu pozitif dışsallıklar ile sosyal fayda potansiyeli barındıran ve bu çerçevede değerlendirilmesi gereken bir faaliyet koludur. Bu amaç doğrultusunda; Türkiye ekoköy girişimlerinin, yereldeki doğa dostu çiftçiler ve ekolojik yerleşim alanları ile dünyanın farklı noktalarından insanları buluşturan TaTuTa hareketine bağlı olmaları; eko-turizm uygulamalarını güçlendirecektir. Dünya ekoköy girişimlerinde, başarılı eko-turizm uygulama modelleri bulunmaktadır. Bu uygulamalar dikkate alınarak, bulunan yörenin coğrafyasına ve kültürüne uyumlaştırılmış modellerin geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Yurtiçi girişimlerinde geliştirilmesi gerekli görülen ve pozitif dışsallık yaratan bir diğer alan; yenilebilir enerji üretimi, atıkların ve suyun geri dönüştürülmesi için gerekli olan sistemlerdir. Bu sistemlerin edinilmesinde; yurt

dışındaki ekoköylerde uygulanan basit modeller kopyalanabilir, daha gelişmiş sistemler için ise çeşitli üniversiteler ile iş birliğine gidilebilir. Bu iş birlikleri sayesinde hem finansal kaynak problemleri aşılabılır hem de teknik bilgi edinilebilir.

Çalışmaya dahil edilen yurtiçi ekoköy girişimlerinin tamamında; ekolojik/organik tarım, doğal hayatı ve çeşitliliği koruma, ekolojik mimari ve geleneksel bilgi ile harmanlanmış modern tarım teknikleri uygulamaları görülmektedir. Ekolojik yerleşkelerin bu uygulamaları; buldukları yörelerde, kırsalda yaşayan yerel halk ile de paylaşımları önerilmektedir. İlerleyen dönemlerde bir araya gelerek saha uygulamaları da hayata geçirilebilir. Böylelikle ekolojik bilinç aşılanarak, kırsalda yaşayan halkın doğa ile barışık sürdürülebilir bir yaşam sürmesi sağlanabilir.

Aynı zamanda yurtiçi girişimlerinin herhangi bir uluslararası ekoköy girişimi ile temasta olmadığı görülmüştür. Yerel yönetimlerde uygulamaları görülen “kardeş şehir” veya “dost kasaba” gibi adlandırmalara sahip, karşılıklı beslenmeyi ön gören temaslar kurulabilir.

Öneriler kapsamında son tavsiyemiz de kamu yöneticilerine olacaktır. Ortaya çıkarttıkları pozitif dışsal etkiler göz önünde bulundurularak var olan ekoköy girişimleri, yerel veya merkezi yönetimler tarafından altyapı ve arazi temini konularında desteklenebilir. Burada dikkat çekmek istediğimiz nokta var olan girişimlerin desteklenmesidir. Çünkü ekoköyler bir fikir etrafında bir araya gelmiş insanların oluşturdukları bilinçli topluluklardır. Bu nedenle tepeden inme kararlar ile kurulan yerleşim alanlarının sürdürülebilir olacağı düşünülmemektedir. Hali hazırda var olan ekolojik yerleşkelerin desteklenmesi daha faydalı olacaktır.

Ekoköylerin ilerleyen dönemlerde oluşturabilecekleri, potansiyel negatif dışsallıklar hakkında da uyarıda bulunmakta fayda vardır. İncelemeler sonucunda yurtiçi ekoköy girişimlerinin; yeni üye katılımı veya yerleşkelerin genişletilmesi hakkında herhangi bir plan ya da stratejilerinin olmadığı görülmüştür. İlerleyen dönemlerde ekoköylere üye katılımlarının artması ile birlikte yerleşkeler, doğal çevrenin taşıma kapasitesini aşarak buldukları yörelerde çevre tahribatına neden olabilirler. Böyle bir negatif dışsallığın doğmaması adına, ekoköyler; ekolojik, ekonomik ve sosyal yönleri ile değerlendirilmiş büyüme planları geliştirmelidir. Potansiyel negatif dışsallıklardan bir diğeri de rantlaşmadır. Bazı ekoköyler buldukları yöreleri bir cazibe merkezi haline getirebilmektedir. Bu durum sonucunda, yöredeki emlak ve arazi fiyatları artmakta ve rant yarışı edinilen misyonun önüne geçmektedir. Son olarak dikkat edilmesi gereken nokta ise; ekoköy faaliyetlerinin özellikle eko-turizmin, kırsalın ana ekonomik faaliyeti olan tarım ve hayvancılığın yerini alması tehlikesidir.

Beyan

Makalenin tüm yazarlarının makale sürecine verdikleri katkı eşittir. Yazarların bildirmesi gereken herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

Akyel, T. (2019). *Belentepe çiftliği kurucusu Taner Akyel ile yeni permakültür eğitimlerini konuştuk*. Yeşilist. <https://www.yesilist.com/belentepe-ciftliginin-kurucusu-taner-akselle-yeni-permakultur-egitimlerini-konustuk/> adresinden alındı.

- Bartu, K. E. (2020). *Kırsal yerleşmeler ve eko-köyler arasındaki etkileşimin sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirilmesi: Çanakkale örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Bayramıcıyeniköy. (t.y.). *Hakkımızda*. [Http://www.bayramicyenikoy.com/sayfala.asp?id=26](http://www.bayramicyenikoy.com/sayfala.asp?id=26) adresinden alındı.
- Belentepe. (2020a). *Uğraşlar*. <https://www.belentepe.org/su-tutma-toplama/> adresinden alındı.
- Belentepe. (2020b). *Gönüllülük*. <https://www.belentepe.org/gonulluluk/> adresinden alındı.
- Berk, S. (2006). Çevresel dışsallıkların içselleştirilmesinde kullanılan regülasyon ve hukuki sorumluluk sistemlerinin değerlendirilmesi. *Çimento Müstahsilleri İşveren Sendikası Yayınları*, 20(5), 25-35.
- Cloughjordan. (2020a). *About Us*. [Http://www.thevillage.ie/about-us/about-us-2/](http://www.thevillage.ie/about-us/about-us-2/) adresinden alındı.
- Cloughjordan. (2020b). *Our Community*. [Http://www.thevillage.ie/our-community/our-commmunity/](http://www.thevillage.ie/our-community/our-commmunity/) adresinden alındı.
- Cloughjordan. (2020c). *Our enterprises and livelihoods*. [Http://www.thevillage.ie/our-community/our-enterprises/](http://www.thevillage.ie/our-community/our-enterprises/) adresinden alındı.
- Cloughjordan. (2020d). *Visit us*. [Http://www.thevillage.ie/visit-us-2/visit-us/](http://www.thevillage.ie/visit-us-2/visit-us/) adresinden alındı.
- Çeken, H., Dalgın, T., & Çakır, N. (2012). Bir alternatif turizm türü olarak kırsal turizmin gelişimini etkileyen faktörler ve kırsal turizmin etkileri. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2), 11-16.
- Çelikyay, S. (2006). Ekolojik planlama sürecinde çevresel etki değerlendirilmesi ve bartın şehri üzerinde bir örnek çalışma. *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 8(9), 10-22.
- Dawson, J. (2006). *Ekoköyler: Sürdürülebilirliğin yeni ufukları* (2. b.). (D. Dinçel, Çev.) İstanbul: Sinek Sekiz Yayınevi.
- Ekopia. (2020). *Eko community currency*. <https://www.ekopia.org.uk/investments/eko-community-currency/> adresinden alındı.
- Findhorn. (2020a). *About the Findhorn foundation*. <https://www.findhorn.org/about-us/> adresinden alındı.
- Findhorn. (2020b). *Visit*. <https://www.findhorn.org/visit/> adresinden alındı.
- Findhornecovillage-a. (t.y.). *Ecological Building*. <https://www.ecovillagefindhorn.com/index.php/building> adresinden alındı.
- Findhornecovillage-b. (t.y.). *Ecological Waste Water Treatment*. <https://www.ecovillagefindhorn.com/index.php/water> adresinden alındı.
- Findhornecovillage-c. (t.y.). *Findhorn Foundation*. <https://www.ecovillagefindhorn.com/index.php/water/46-findhorn-ecovillage/137-findhorn-foundation> adresinden alındı.
- Footprintnetwork. (2020). *Home*. <https://www.footprintnetwork.org/> adresinden alındı.
- Global Ecovillage Network (GEN). (2015). *Bayramıcı Yeniköy*. <https://ecovillage.org/project/bayramic-yenikoy/> adresinden alındı.

- Global Ecovillage Network (GEN). (2018a). *Ecovillages/Solheimar Iceland*. <https://ecovillage.org/project/solheimar-eco-village/> adresinden alındı.
- Global Ecovillage Network (GEN). (2018b). *Cloughjordan Ecovillage*. <https://ecovillage.org/project/cloughjordan-ecovillage/> adresinden alındı.
- Global Ecovillage Network (GEN). (2018c). *Cloughjordan models sustainability*. <https://ecovillage.org/cloughjordan-models-sustainability/> adresinden alındı.
- Global Ecovillage Network (GEN). (2021). *Projects*. <https://ecovillage.org/projects/> adresinden alındı.
- Global Ecovillage Network (GEN). (t.y.). *What is an ecovillage*. <https://ecovillage.org/projects/what-is-an-ecovillage/> adresinden alındı.
- Gilman, R. (1991). The eco-village challenge. *Living Together*, 29(Summer). <https://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/> adresinden alındı.
- Güteryüz, M. (2013). *Bir ütopya hareketi olarak eko-köyler: Türkiye'deki örnekler üzerine bir inceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güneşköy. (2018). *Güneşköy hakkında*. <https://www.guneskoy.org.tr/guneskoy/guneskoy-hakkinda> adresinden alındı.
- Güneşköy. (2020a). *Projeler*. <https://www.guneskoy.org.tr/projeler/avrupa-birligi-projeler> adresinden alındı.
- Güneşköy. (2020b). *GİDYO*. <https://www.guneskoy.org.tr/gidyo> adresinden alındı.
- İmeceEvi. (2020). *Anasayfa*. http://www.imeceevi.org/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1 adresinden alındı.
- Kara, E. (2014). *Ekolojik kaygı temelli yerleşimlerde sürdürülebilirlik paradigmasının farklı boyutlarıyla incelenmesi: Ekoköyler*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaypak, Ş. (2013). Ekolojik ayak izinden çevre barışına bakmak. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 6(1), 154-159.
- Kirby, P. (2020). *Ireland and the climate crisis*. Switzerland: Palgrave Studies in Media and Environmental Communication.
- Mengü, G. P., & Akkuzu, E. (2008). Küresel su krizi ve su hasadı teknikleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 75-85.
- Mollison, B. (2012). *Permakültüre giriş* (2. b.). (E. Özkan, Çev.) İstanbul: Sinek Sekiz Yayınevi.
- Örs, İ., Safi, S., Ünlükara, A., & Yürekli, K. (2011). Su hasadı teknikleri, yapıları ve etkileri. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, 4(2), 65-71.
- SadeceKa (2016, 23 Eylül). *İmece Evi* [Video dosyası]. <https://www.youtube.com/watch?v=WSIPtrQchdw> adresinden alındı.
- Sarıkaya, M., & Kara, F. Z. (2007). Sürdürülebilir kalkınmada işletmenin rolü: kurumsal vatandaşlık. *Yönetim ve Ekonomi*, 4(2), 221-233.

- Siebenlinden. (2020a). *Geschichte*. <https://siebenlinden.org/de/geschichte/> adresinden alındı.
- Siebenlinden. (2020b). *Ökologie*. <https://siebenlinden.org/de/oekodorf/oekologie/> adresinden alındı.
- Siebenlinden. (2020c). *Kultur/Weltsicht*. <https://siebenlinden.org/de/oekodorf/kulturweltsicht/> adresinden alındı.
- Siebenlinden. (2020d). *Soziales*. <https://siebenlinden.org/de/oekodorf/soziales/> adresinden alındı.
- Solheimar. (2020a). *History of Solheimar Ecovillage*. <https://www.solheimar.is/pages/saga-solheima> adresinden alındı.
- Solheimar. (2020b). *Byggðin og íbúarnir*. <https://www.solheimar.is/pages/byggdin-og-ibuarnir> adresinden alındı.
- Solheimar. (2020c). *Fyrirtækin*. <https://www.solheimar.is/pages/fyrirtaekin> adresinden alındı.
- Sönmez, S. (1987). *Kamu kesimi teorisi: Kamu harcamalarında etkinlik arayışı*. Ankara: Teori Yayınları.
- Şahin, G., & Avcıoğlu, A. O. (2016). Tarımsal üretimde sera gazları ve karbon ayak izi. *Tarım Makinaları Bilimi Dergisi*, 3(12), 157-162.
- Şahin, Y. (2005). *Küresel ısınma fetişizmi*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tarım Turizm Takas Ağı (TaTuTa). (2020). *Ev sahibi*. <https://woofturkey.org/tr/user/159239> adresinden alındı.
- United Nations Environment Programme (UNEP). (2010). *Green economy: Driving a green economy-through public finance and fiscal policy reform*. Working Paper v.1.0.
- Yürüdür, E., Kara, H., & Arıbaş, K. (2010). Türkiye'nin organik (ekolojik) tarım coğrafyası. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 402-424.
- Zeybek, O. (2014). Eğitim turizminde yeni bir alan. *III. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi*, (s. 758-771). Aydın, Türkiye.
- +90. (2019, 8 Ekim). *Şehirden kaçanlar: İmeceevi'nde ekolojik yaşam* [Video Dosyası]. <https://www.youtube.com/watch?v=XCaliQeOYwU> adresinden alındı.

Externalities of Ecovillages as Rural Tourism Centers of the Future: Comparison of Turkey and Some of European Countries

İsmail CİĞERCI

Afyon Kocatepe University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Afyon /Turkey

İhsan ÖĞLEK

Afyon Kocatepe University, Institute of Social Sciences, Afyon /Turkey

Extensive Summary

Externality has conceptualized and theorized by the economist Alfred Marshall. Today, externality is considered a market failure. externality can be defined in simple terms as follows: Economic operator production or consumption decisions affect others utility or costs positively or negatively called as externalities. In order for the effect to be called externality, it must be random and outside the mechanism of the market.

Humanity, which started to dominate nature with the industrial revolution; has created today's reality. In this day, human and nature are at war. Humanity, who spends the limited resources offered by the planet to produce goods and services that are disconnected from their real needs; is faced with the global climate crisis, drought, depletion of natural resources, epidemics, growing poverty, interregional disparity, waves of migration and unsanitary environment. The illusion of well-being created by post-industrial labor-saving technologies; It keeps us from facing deeper issues. One of these issues is the global climate crisis that threatening our planet and us. Although there is a widespread belief that our individual transformations cannot prevent this destruction, it should not be forgotten that the cause of the destruction is our individual behavior. Our transformations provided by our individual awareness; It will shape our relationship with industries and nature. These problems are essentially the cumulative result of our external effects, which are our individual and simple economic behaviors. When we look at our current position, it does not seem possible to sustain our wasteful lifestyles. The development of a sustainable life model different from the lifestyle we live in is the subject of discussion in many disciplines. Ecovillages created by conscious communities in rural areas is one of the approaches developed in this direction. Ecovillages around the world are gathered under the umbrella of the Global Ecovillage Network (GEN). GEN defines ecovillages as follows for those who first time hear the name ecovillage: "An ecovillage is an intentional, traditional or urban community that is consciously designed through locally owned participatory processes in all four dimensions of sustainability (social, culture, ecology and economy) to regenerate social and natural environments". Ecovillages shaped by ecological, economic and cultural concerns strive to create a sustainable alternative life model. Ecovillages have a holistic approach to externalities. In the light of this information, it has been seen that it is useful to examine ecovillages within the scope of externalities theory and this study has been conducted.

Our study is based on the claim that ecovillages, which can be called as a rural tourism center and which is a new phenomenon in the field of rural tourism cause various externalities in economic, social and cultural fields. In the study, the answer to the question was sought "Are ecovillages an example of externality?". In the context of this claim, a total of eight ecovillage initiative were selected from Europe and Turkey. The selected ecovillages were examined with their ecological, economic and social aspects and the externalities they caused were determined and

compared. As a result of the comparison, suggestions were made to ecovillages in order to improve their positive external effects and to prevent potential negative external effects. It is possible to say that the externalities created by ecovillages are predominantly positive external effects on the environment. In addition, we can say that ecovillages create positive externalities in fields of economic, social and cultural. We can say that the external effects of ecovillages are concentrated positively and the negative external effects are still at a low probability level. The positive externalities determined in the research are as follows;

- Ecological/organic agriculture
- Renewable energy generation/use
- Vegan diet
- Rural revitalization
- Recycling and organic fertilizer
- Ecological architecture
- Water harvest and use of gray water
- Ecotourism
- Voluntary simplification
- Reintegrating disadvantaged groups into society

Review and document analysis, one of the qualitative research methods, was carried out in the study for in order to qualify and compare ecovillages. The limited literature resources are among the limitations of the study. When the world ecovillage initiatives are examined, it is seen that ecological initiatives are concentrated in the European continent. It has been effective in selecting comparative samples from the European continent what the emergence of the intellectual resources that feed the ecovillage movement from European countries and the first ecovillage in Europe. The samples to be examined in our study were primarily selected from ecovillages registered in the Global Ecovillage Network. This criterion has been stretched due to the lack of sufficient eco-villages in Turkey. Therewithal, the following criteria have been taken into account in the selection of ecovillages to be examined: externalities they cause, they have been living for a long time, being located in different regions, have different culture and scala. In this way, it is aimed to make the comparison healthier by differentiating characteristics such as climate, socio-cultural structure and historical processes. Ecovillages selected to study: Solheimar (Iceland), Sieben Linden (Germany), Findhorn (Scotland), Cloughjordan (Ireland), Güneşköy (Kırıkkale), İmeceEvi (İzmir), Bayramiç Yeniköy (Çanakkale), Belentepe (Bursa).

It has been seen as a result of the study, Ecovillages create with their existence positive externality and provide social benefit. Therefore we can consider ecovillages as an example of externality. In addition, as a result of the comparison made in the determined positive externality fields, It is possible to say that European ecovillages are more effective than the Turkey ecovillages. In this regard, there have been proposals to develop the positive external effects of Turkey ecovillage. These recommendations are as follows:

- Ecovillages should increase their number of participants and sources of funding.
- Eco-tourism activities will be useful in their development and in spreading their mission.

- Integrated and technological systems must be acquired for renewable energy production, recycling of solid and liquid wastes.
- They need to increase their interaction with the local people living in the countryside.
- It will be beneficial for them to contact ecovillage initiatives abroad.
- Local and central governments are recommended to support existing ecovillages, especially infrastructure and land provision.

Finally, warnings were made about negative externalities that they could create in the future (Exceeding the carrying capacity of the natural environment, rent seeking, ecovillage activities replacing agriculture and animal husbandry).